

УДК 332:338.246.8:330.131.5

JEL Classification: L1

ГРЕЧАНА С. І.¹, БУЗЬКО І. Р.², АХРОМКІН Є. М.³

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗБУДОВИ ТЕРИТОРІЙ, ЩО ВІДНОВЛЮЮТЬСЯ

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2024.1.01>

Постановка проблеми. Оцінювання ефективності розбудови територій відновлення набуває актуальності особливо в контексті трансформації державної регіональної політики. Що обумовлює необхідність розробки відповідного методичного забезпечення. *Метою статті* є формування та апробація методичного інструментарію оцінювання ефективності розбудови територій відновлення у контексті трансформації державної регіональної політики на основі розробленої тріади. *Об'єкт дослідження* – території, що підлягають відновленню в контексті трансформації державної регіональної політики. *Методи, використані в дослідженні:* компаративного аналізу, деталізації та узагальнення, порівняння та групування тощо. *Гіпотезою дослідження* стало припущення, що оцінювання ефективності розбудови територій відновлення у контексті трансформації державної регіональної політики слід здійснювати на основі тріади ефективної розбудови територій відновлення та відповідного алгоритму. *Виклад основного матеріалу:* систематизація ключових напрямів відновлення громад в контексті децентралізації та євроінтеграції дозволило розробити тираду розбудови територій відновлення на засадах ефективності «комплаєнс – оцінка – синергія». Її головними складниками є взаємопов'язані базові предиктори досягнення ефективності, що об'єднані у групи. Задля оцінювання ефективності розбудови територій відновлення запропоновано методичний інструментарій – алгоритм оцінки ефективності розбудови територій відновлення, який передбачає відбір показників та формування масиву емпіричних даних; побудову рейтингу ефективності, структурування градієнта ефективності територій відновлення (квантифікованих оцінок ефективності – «високо ефективні», «ефективні», «мало ефективні» та «неефективні»). Апробацію методичного інструментарію оцінки ефективності розбудови територій відновлення здійснено на прикладі громад - територій відновлення у Донецькій області. *Оригінальність та практична значущість дослідження* полягає у застосування алгоритму, як методичного інструментарію, який передбачає перехід від статичного оцінювання до динамічного, тобто порівняння рейтингів територій відновлення за різні періоди часу. *Висновки.* Проведений аналіз за допомогою методичного інструментарію оцінки ефективності розбудови територій відновлення дозволив виділити не тільки високо ефективні та неефективні громади, але й продемонструвало найбільш вразливі предиктори в контексті тиради «комплаєнс-

¹ Гречана Світлана Іванівна, канд. екон. наук, доцент, старший науковий співробітник Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна.

Hrechana Svitlana, Ph.D. of Economic Sciences, Associate Professor, Senior Researcher State Organization V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4669-3258>

e-mail: svigrech@gmail.com

² Бузько Ірина Романівна, д-р екон. наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки і туризму, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Київ, Україна.

Buzko Iryna, Doctor of Economics Sciences, Professor, Professor of the International Economics and Tourism Department, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-4560-1630>

e-mail: buzko2006@gmail.com

³ Ахромкін Євген Михайлович, д-р екон. наук, професор, професор кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна.

Akhromkin Eugene, Doctor of Economics Sciences, Professor, Professor of the National Security, Public Administration and Administration Department, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4420-6265>

e-mail: kaf.teor@ukr.net

оцінка-синергія». Подальші дослідження передбачають проведення верифікації стратегій/програм/планів розбудови територій відновлення в умовах трансформації Державної регіональної політики за допомогою розроблених методичних рекомендацій.

Ключові слова:

методичний інструментарій, триада, території відновлення, розбудова, державна регіональна політика, оцінка, ефективність.

METHODOLOGICAL TOOLKIT FOR PERFORMANCE ASSESSMENT DEVELOPMENT OF TERRITORIES THAT ARE RECOVERING

Statement of the problem. Assessing the effectiveness of the development of recovery territories is becoming relevant, especially in the context of the transformation of the state regional policy. That will necessitate the development of appropriate methodological support. *The aim of the article* is to form and test a methodological toolkit for assessing the effectiveness of the development of recovery territories in the context of transformation of the State regional policy on the basis of the developed triad. *The object of the study* is the territories subject to restoration in the context of the transformation of state regional policy. *Methods used in the study:* comparative analysis, detailing and generalization, comparison and grouping, etc. *The hypothesis of the study* was the assumption that the assessment of the effectiveness of the development of recovery territories in the context of the transformation of the state regional policy should be carried out on the basis of the triad of effective development of recovery territories and the corresponding algorithm. *Presentation of the main material:* systematization of key areas of community recovery in the context of decentralization and European integration allowed to develop a triad for the development of recovery territories on the basis of the effectiveness of "compliance – assessment – synergy". Its main components are interrelated basic predictors of performance achievement, which are grouped together. In order to assess the effectiveness of the development of recovery territories, methodological tools have been proposed: an algorithm for assessing the effectiveness of the development of recovery areas, which provides for the selection of indicators and the formation of an array of empirical data; building an efficiency rating, structuring the gradient of efficiency of recovery areas (quantified efficiency assessments – "highly efficient", "effective", "ineffective" and "inefficient"). Approval methodological tools for assessing the effectiveness of the development of recovery territories are carried out on the example of communities - recovery territories in the Donetsk region. *The originality and practical significance* of the study lies in the use of the algorithm as a methodological toolkit, which provides for the transition from static to dynamic assessment, that is, comparison of ratings of recovery territories for different periods of time. *Conclusions.* The analysis carried out with the help of methodological tools for assessing the effectiveness of the development of recovery territories made it possible to identify not only highly effective and inefficient communities, but also demonstrated the most vulnerable predictors in the context of the triad "compliance-assessment-synergy". *Further research* involves the verification of strategies/programs/plans for the development of recovery territories in the context of the transformation of the State Regional Policy with the help of developed methodological recommendations.

Keywords:

methodological tools, triad, restoration territories, development, state regional policy, assessment, efficiency.

Постановка проблеми. За два роки повномасштабної війни влада та суспільство набули нових навичок стійкості, зі зброєю відбиваючи атаки ворогу, тримаючи економічний та інформаційний фронт, підтримуючи в жорстких умовах війни майже звичайну життєдіяльність територіальних громад. Забезпечення такої сталості на тлі безпекових та кризових ризиків є в апriorі нескладним завданням для органів місцевого самоврядування. А для територій відновлення, що найбільше постраждали від збройної агресії росії, це завдання перетворюється на архіскладне, оскільки увага має фокусуватись ще і на відновленні місцевої економіки.

На жаль, заподіяна шкода величезна. Втрати та збитки країни від збройної агресії складають більш ніж 416 млрд дол. США [1, с. 3-4]. Однак вже у 2022 р. було розпочато відбудову країни, заручившись міжнародною підтримкою Україна розпочала формування необхідного законодавчого підґрунтя, створення інституцій та розробку планів відновлення. Однак, стрімкий старт цих процесів доволі швидко сповільнився, законодавча основа відновлення досі є фрагментарною, апгрейд архітектури планувальних документів з метою спрощення та підвищення якості процесу розробки та імплементації нових норм регіональної політики на принципах

інклюзивності, субсидіарності і досі проходить обгорнення.

Натомість територіальні громади, не чекаючи закінчення державою всіх підготовчих процедур, ініціювали маломасштабну відбудову. За даними Transparency International Ukraine 59% населення та 63% представників бізнесу вважають необхідним відбудовувати житло вже зараз, не чекаючи закінчення війни, 76% та 78% відповідно вважають, що відновлення має бути за планами кожної громади, а 88% та 94% – плани та стратегії потрібно готувати вже зараз [2]. Тому вже більш ніж півтора року на територіях відновлення мешканці, волонтери та громадські організації за підтримки органів місцевого самоврядування, благодійних організацій та міжнародних партнерів спільними зусиллями ремонтують чи відбудовують пошкоджене житло та інфраструктуру, роблячи тим самим внесок у відновлення країни.

У 2023 р. профільний орган відбудови – Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, нарешті активізував свою роботу щодо закладення основ «для якісно нової регіональної політики, спрямованої на подолання викликів війни та підготовку до євроінтеграції» [3]. Серед найважливіших кроків: оновлення Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року, затвердження Дорожньої карти децентралізації до 2027 року, розробка методичних рекомендацій щодо пріоритизації проєктів відновлення, запуск Фонду ліквідації наслідків збройної агресії тощо. Паралельно з цими процесами за широкої участі наукової та експертної спільноти відбувається напрацювання нормативного та методичного контенту щодо відбудови та повоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За два роки повномасштабної війни вже сформовано значний пул теоретичних та аналітичних досліджень в цій площині. До оцінок втрат, процесів планування та прогнозування ефективної відбудови України, розробки рекомендацій щодо нівелювання ризиків долучилися великі експертні команди програм та проєктів ЄС та USAID в Україні, Київської школи економіки, НІСД, міжнародних та українських організацій GIZ, ICAP Єднання, фонду «Відродження», DESPRO тощо.

Вагомий внесок зробили також представники сучасної української академічної науки (ДУ «Інститут економіко-правових до-

сліджень і В.К. Мамутова НАН України») та вищої школи (Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, Державного університету «Житомирська політехніка»). В роботах Возняк Г.М., Заблудської І.В., Єфіменко Т.І., Калінеску Т.В., Кизима М.О., Луїної І.О., Ляшенка П.А., Небрат В.В., Підоричевої І.Ю., Рогозян Ю.С., Снігової О.Ю., Сторонянської І.З., Третяк В.П., Устименка В.А., Хаустової В.Є. та інших розглянуто проблеми становлення процесів відновлення, проаналізовано їх теоретичне та правове підґрунтя, висвітлено територіальні особливості відбудови та фінансового забезпечення, визначено можливості адаптації міжнародного досвіду до українських реалій тощо.

За всієї ширини та глибини таких досліджень, їх головна увага зосереджена на викликах та успіхах поточного моменту планування та регламентації розбудови. Натомість увага майже не звертається на аналіз проблем недалекого майбутнього, а саме налагодження моніторингу відбудови, в першу чергу, в контексті запобігання неефективному використанню коштів. Бо за чинних умов фактичного зведення такого моніторингу до перевірки результативності (досягнення певних індикаторів) та ігнорування інших критеріїв (прозорість, ефективність, узгодженість з пріоритетами, адаптивність тощо) якісно контролювати процеси розбудови не вбачається можливим. Тим більше нагальність такого запиту опосередковано підтверджує створення численних проєктів моніторингу, переважно громадського, а також відповідна акцентуація в оновленні регіональної політики.

Тому **метою статті** є формування та апробація методичного інструментарію оцінювання ефективності розбудови територій відновлення у контексті трансформації державної регіональної політики на основі розробленої тріади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Два роки повномасштабної війни вже довели, що здійснювати розбудову є не менш складною і відповідальною задачею, ніж виборювати перемогу. Тому приймаючи ті чи інші рішення слід спиратись на міжнародний досвід повоєнного відновлення країн, що містить масу робочих кейсів. Всі вони свідчать, що успіху досягали демократичні країни, які розвивалися на засадах ринкової економіки [4, с. 66]. Отже, Україна має стратегувати своє відновлення саме на цих засадах, провівши структурні реформи, в т.ч. трансформу-

вавши регіональну політику, зосередившись на: якості людського капіталу та ефективності його використання, адмініструванні відновлення, фінансовому забезпеченні відновлення, розподілі відповідальності.

Засадничими ж принципами в контексті розбудови територій відновлення є наступні:

– наявність ефективних планувальних документів (концепцій/стратегій/ програм/планів), які розроблені фахівцями із широким залученням до обговорення мешканців та місцевого бізнесу. Враховуючі глибокі децентралізаційні процеси природно, що розробляти програми відновлення міст та управляти їх реалізацією буде керівництво цих міст» [4, с. 75];

– ретельне обрахування та оформлення плану відновлення, що демонструє донорам та інвесторам політичну зрілість, економічну грамотність та спроможність місцевої влади, бо «...обсяг фінансових ресурсів, які донори готові надати на відновлення країни або міста, залежить від реалістичності оцінки потреб у фінансуванні» [4, с. 73];

– забезпечення умов для дієвого контролю за виконанням плану відбудови на умовах відкритості та прозорості, як визнання

відповідальності місцевої влади як за розроблення, так і за реалізацію плану відновлення.

Попри підтверджену «істинність», імплементація планів відновлення в Україні потребує створення умов для їх комплаєнсу із положеннями регіональної політики. Такі зміни анонсовані [5-9] на старті її трансформації в контексті євроінтеграції, основні рамки яких викладені у відповідному Звіті Європейської Комісії [10, с. 135-137].

Систематизація ключових положень, що лежать в площині продовження процесів децентралізації, надають нових сенсів розвитку територій (за всіма функціональними типами, особливо, територій відновлення) в умовах війни, дозволяють узгодити регіональну політику з процесами відновлення з метою поглиблення й прискорення цих процесів та сформувати триаду розбудови територій відновлення на засадах ефективності (рисунк 1).

Триада відображає принципові особливості розбудови територій відновлення в короткостроковій перспективі, а також закладає підґрунтя додержання критеріїв прозорості, ефективності та узгодженості з пріоритетами.

Рисунок 1 – Триада ефективної розбудови територій відновлення

Джерело: розроблено авторами

Триада складається з трьох груп взаємопов'язаних чинників, які є критеріальними предикторами досягнення найкращих результатів за сферами впливу.

Група чинників *комплаєнс* обмежена термінами планування, закладаючи передумови

для розробки чітких стратегій/планів/програм процесу розбудови територій відновлення. Її основні предиктори, щодо орієнтованості на ефективність, – це відповідність стратегій/планів/програм чинній архітектурі планувальних документів;

нагальність цілей та задач відновлення території за принципами ефективності, інклюзивності та "build back better"; баланс і чітке обґрунтування видатків та джерел їх фінансування; визначення місцевих пріоритетів та їх гармонізація з довгостроковим баченням розвитку регіону та країни у цілому.

Група чинників *оцінки* притаманна аналітичній сфері та закладає підвалини якісного забезпечення вірогідними даними процесу планування та ефективної відбудови територій відновлення. Предиктори цієї групи – це ідентифікація економічної та матеріальної бази територій відновлення; сучасні методики та якісні дані для виконання аналітичних оцінок; чіткі рамки моніторингу та оцінок (методи, кількісні та якісні індикатори, висновки та рекомендації); терміни проведення оперативних оцінок для внесення коректив.

Група чинників *синергія* демонструє можливий мультиплікативний вплив всіх стейкхолдерів відбудови на перебіг цих процесів в площині відкритості та прозорості з метою досягнення найкращих результатів. Предикторами цієї групи виступають – координація управлінських дій та співробітництво всіх стейкхолдерів (горизонтальне та вертикальне); запрошення експертів для консультацій та надання фахової допомоги; залучення мешканців, бізнесу, донорів, громадянського суспільства до обговорення та громадського контролю; прозорість процесів та інформації; публічна доступність даних.

Слід зазначити, що вектори впливу чинників, представлених в тріаді, в апіорі є комплементарними. Для створення сукупної позитивної дії вони підлягають системному адмініструванню, на відміну від чинної практики управління, яку можна назвати «метод латання дірок». Комплексна робота над нормативно-правовими, інституційними та організаційними інструментами формування та регулювання ефективної розбудови територій відновлення ще тільки розпочинається. Старт розробки, обговорення та прийняття стратегічних документів [5-7] дозволяє в найближчому майбутньому знизити рівень ризиків неефективної відбудови за групами чинників «комплаєнс» та «синергія».

Створення та запуск цифрової екосистеми управління відбудовою інфраструктури – DREAM, що охоплює весь життєвий цикл проєктів відновлення, від фіксації збитків і визначення потреб і до створення картки проєкта, громадських слухань, розробки

проєктної документації, проведення закупівель, будівництва й аудиту [11], підвищує керованість оціночними предикторами. Проте відсутність чіткої та вірогідної аналітики є каменем спотикання не тільки для чиннику «оцінка», але й для контролю за процесами розбудови, від яких напряду залежить їх ефективність.

Відсутність необхідної статистичної інформації в територіальному розрізі давно віднесена до розряду застарілих та заморожених проблем. Нарешті, на тлі суттєвого пошкодження системи збору офіційної статистики під час повномасштабної війни, у 2023 р. було заявлено про певні кроки щодо її вирішення. До Дорожньої карти децентралізації [6] та Проєкту концепції оновлення Архітектури планувальних документів [7] включено прямі норми щодо запровадження місцевої (муніципальної статистики). Однак, час реалізації такого рішення є не тільки невизначеним, але й очікувано тривалим, робочий же інструментарій для здійснення оцінок розбудови територій відновлення потрібен вже сьогодні.

В аналітичному вакуумі, що склався, єдиною альтернативою статистиці соціально-економічного розвитку громад та територій, якщо виключити дані по запитах до органів влади, є інформація щодо виконання місцевих бюджетів. Аргументами на її користь виступають нормативні характеристики: «результативні показники виконання місцевих бюджетів дають можливість оцінити вплив на економічний та соціальний розвиток громади та ефективність надання публічних послуг» [12] та всеосяжність використання: в умовах війни цільові кошти, субвенції, гранти та допомога донорів перерозподіляються через місцеві бюджети. Однак, можливості здійснення певних оцінок на їх основі доволі обмежені.

Використовуючи дані щодо виконання місцевих бюджетів та ґрунтуючись на засадах бюджетних ефектів, науковцями ДУ «Інститут економіко-парових досліджень ім. В.К. Макутова НАН України» було сформовано методичний інструментарій оцінки ефективності розбудови територій відновлення [13]. Його сутність полягає у визначенні загального рейтингу ефективності розбудови територій відновлення за ретельно обраною системою показників, на основі якого за допомогою узагальнення, декомпозиції та квантифікації даних будується градієнт ефектив-

ності територій відновлення, що обрані для досліджування. Отримані результати пропонується використовувати для розуміння трендів повоєнного відновлення, аналізу спроможності громад та здійснення верифікації стратегій/програм/планів відбудови в довгостроковій перспективі.

У світлі ж теперішніх нормативно-правових кроків щодо трансформації державної регіональної політики можливості застосування такого методичного інструментарію отримали новий сенс. Тобто, результати рей-

тингування ефективності розбудови територій відновлення, розраховані та оцінені в динаміці, можуть бути використані в якості певних індикаторів для здійснення моніторингу процесів розбудови та відновлення, а також передумовою для проведення додаткових оцінок доцільності продовження тих чи інших проєктів. В такій площині застосування порядку оцінювання ефективності розбудови територій відновлення може бути представлений оновленим алгоритмом, який представлено на рисунку 2.

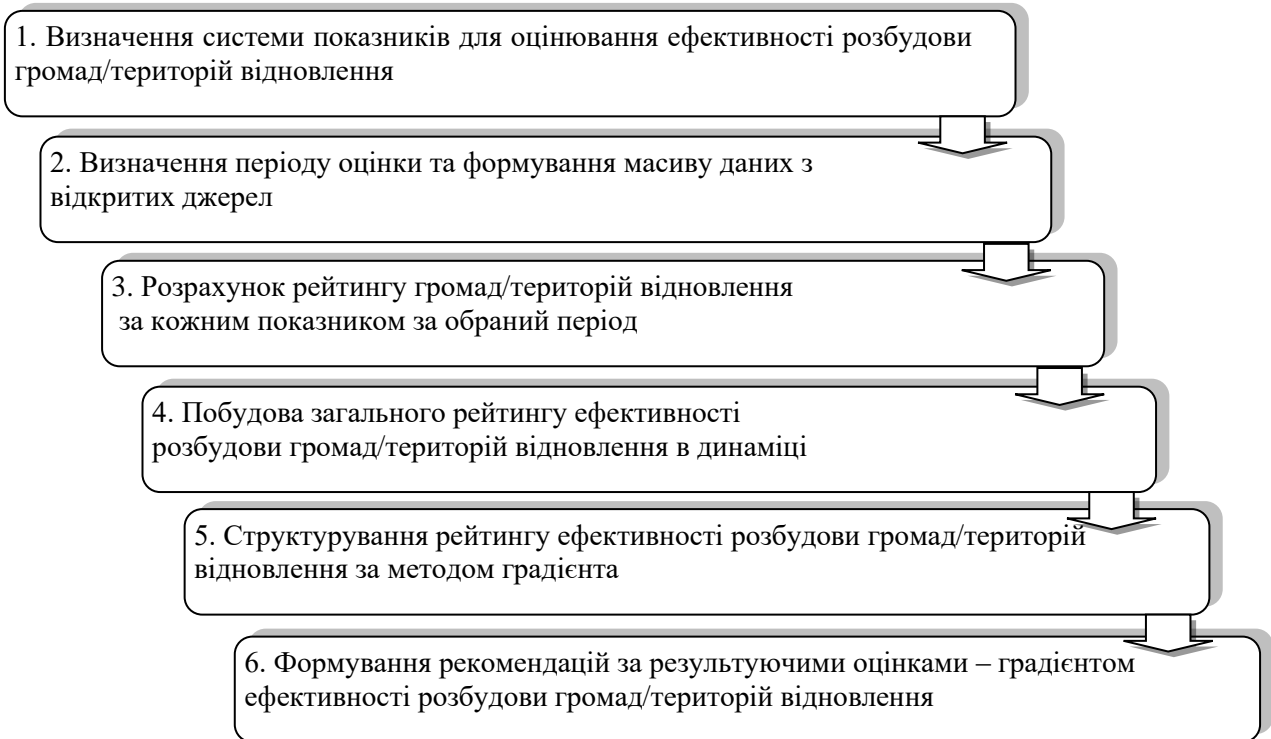

Рисунок 2 – Алгоритм оцінювання ефективності розбудови територій відновлення
Джерело: розроблено авторами

Оновлений алгоритм відрізняється від попереднього [13, с. 333-336] за змістом другого та третього етапів, а також подальшими діями щодо використання результатів у вигляді градієнта. Головна ж відмінність застосування алгоритму, як методичного інструментарію полягає у відході від статичного оцінювання до динамічного, тобто порівняння рейтингів територій відновлення за різні періоди часу.

Загальний же підхід до проведення оцінювання залишився без змін. За обраними показниками виконання місцевих бюджетів та їх похідними значеннями присвоюється найвище рейтингове число 1. Так само визначаються рейтингові оцінки за іншими громадами – в порядку спадання чи зростан-

ня показників. Сумарне значення оцінок за кожним показником дає загальний рейтинг громад.

Для апробації методичного інструментарію оцінювання ефективності розбудови територій відновлення в динаміці було обрано громади – території відновлення у Донецькій області, з періодом порівняння 9 місяців 2022 та 2023 рр. Результати рейтингування наведені в табл. 1.

Території відновлення розташовані у порядку зростання їх загального рейтингу за результатами діяльності за 9 місяців 2022 р. Оцінки розраховані програмно, тож в таблиці наявні множино повторювані значення рейтингових оцінок. Наприклад, за показником «Дотаційність бюджетів» у 2023 р. десять

громад отримали найвищу оцінку, бо не мали базової дотації. Їх розташування в арифметичній послідовності від 1 до 10 потребує розробки додаткового критерію (і так для кожного показника). Це нераціонально на будь-якому етапі розрахунку, оскільки аналіз оцінок акцентується на динаміці та її характеристиках (позитивної чи негативної). Аналіз

результатів демонструє певну стабільність сформованого градієнта ефективності за 2022 р., структурування за категоріями якого визначено зміною кольору. Трансформація оцінок за рік відбулась переважним чином в межах кожної категорії, але деякі громади перемістились до інших груп з вищими чи нижчими рейтинговими позиціями.

Таблиця 1 – Рейтинг ефективності розбудови територій відновлення в Донецькій області в динаміці

Територіальні громади	РЕЙТИНГ ЗА ПОКАЗНИКАМИ НА 01.10.2022 01.10.2023											
	Індекс податко-спроможності	Всього доходів загально-го фонду на 1 мешкан-ця	Питома вага місце-вих подат-ків в загаль-них доходах	Питома вага плати за землю в загаль-них до-ходах	Фіскаль-на відда-ча тери-торії	Дота-цій-ність бюджету	Всього видатки загально-го фонду на 1 мешканця	Питома вага видат-ків на утримання апарату упр. в заг. видатках	Питома вага заробіт-ної плати в загаль-них вида-тках	Питома вага капітал-них ви-датків в загаль-них ви-датках	Частка видатків за раху-нок тран-сфертів з держав-ного бюджету	ЗАГАЛЬНИЙ РЕЙТИНГ
Андріївська	3 5	3 3	2 1	1 1	3 2	5 1	2 2	1 5	7 11	13 8	2 8	1 2
Шахівська	8 2	1 1	1 2	2 2	4 4	7 1	1 1	4 9	19 17	1 1	1 1	2 1
Удачненська	1 7	5 6	6 7	4 5	5 8	2 1	3 6	3 3	14 5	16 17	4 13	3 3
Курахівська	15 9	7 4	7 17	3 10	9 6	13 1	8 4	15 22	17 21	5 4	10 2	4 4
Покровська	2 4	6 7	17 16	18 16	12 13	1 1	5 5	16 14	20 18	7 18	5 5	4 8
Криворізька	11 16	13 15	9 4	6 6	15 15	11 16	7 7	7 2	4 1	20 22	12 17	6 9
Новгородівська	9 1	2 2	22 22	22 22	2 1	9 1	4 3	13 21	21 22	9 6	3 3	7 6
Новодонецька	5 14	16 17	11 6	12 4	16 17	4 17	15 15	8 10	6 7	12 21	11 21	7 17
Добропільська	7 10	10 14	14 10	9 8	10 11	7 1	9 12	21 16	8 6	17 12	8 14	9 7
Мирноградська	9 3	4 8	18 21	21 21	1 3	10 1	20 18	18 18	11 13	4 10	9 6	10 10
Краматорська	6 8	8 12	16 13	16 13	12 13	6 16	13 1	22 20	22 20	3 2	6 4	11 11
Миколаївська	4 14	15 19	19 11	17 17	17 19	3 18	17 16	6 11	5 12	21 20	7 22	12 22
Селидівська	18 13	14 10	13 19	11 15	8 7	19 13	11 8	10 13	13 15	6 16	13 10	13 14
Олександрівська	16 20	17 16	4 3	5 3	21 20	16 19	12 14	12 6	9 9	8 15	19 16	14 15
Комарська	21 21	21 9	3 18	13 20	21 11	20 15	18 10	5 4	1 10	2 3	21 15	15 12
Гродівська	19 6	9 13	20 12	19 12	10 13	15 1	10 9	9 7	12 8	15 14	15 7	16 5
Слов'янська	13 12	12 11	12 15	14 14	6 5	14 11	16 13	20 19	18 20	14 9	14 9	16 13
Дружківська	12 11	11 18	15 8	15 9	12 18	12 12	22 22	17 15	16 14	10 5	16 11	18 16
Святогірська	22 18	19 21	8 9	10 11	18 21	21 21	6 17	2 1	15 2	19 13	20 19	19 19
Костянтинівська	17 17	18 5	10 20	7 19	19 10	18 14	19 19	14 17	10 16	18 7	17 12	20 20
Черкаська	20 21	22 22	5 5	8 7	20 21	22 22	14 11	11 8	3 3	21 11	22 18	21 17
Білозерська	14 18	20 20	21 14	20 18	7 9	17 20	21 21	19 12	2 4	11 19	18 20	22 21

Джерело: розроблено авторами

Саме на такі громади слід звернути першочергову увагу в контексті використання запропонованого методичного інструментарію, оскільки в життєдіяльності громад, які орієнтовані на даних територіях на розбудову,

відбулися позитивні зміни або навпаки, призвели до погіршення результатів. Продемонструємо це на прикладах Гродівської та Новодонецької громад, які перемістились на 11 позицій вгору та 10 вниз, відповідно.

Гродівська та Новодонецька селищні територіальні громади мають доволі схожі ідентифікатори територій: відносяться до громад з населенням 10-15 тис. осіб та мають площу території близько 300 км² (339 та 285 відповідно), обидві не реєстрували проекти відновлення на платформі DREAM, хоча загалом по області їх ініційовано 17. Натомість зміни в громадах відбувались різновекторні. Так, з 11 рейтингових оцінок за показниками 8 мали тренд, що спадає (зокрема Новодонецька громада), тоді як в Гродівській громаді за 9 показниками вони покращились. Однак, визначальний вплив на зміну оцінок вплинуло суттєве зниження капітальних видатків у Новодонецької громади та збільшення частки витрат за державний кошт (майже на 10 позицій кожна), тоді як Гродівська громада стала бездотаційною, одночасно покращивши витратні позиції. Це все відбувалось на тлі меншої частки місцевих податків та зборів, в т.ч. плати за землю. Орієнтуючись на представлену вище тріаду (рис. 1), тенденції у Новодонецькій громаді можуть свідчити про підвищення негативного впливу на відновлення чинників «комплаєнс» та «синергія», через їх складові: розбалансування видатків та їх джерел фінансування, відсутність пріоритетів та консультацій з громадськістю. Зрозуміло, що таке припущення потребує підтвердження, але як вже було зауважено, інструментарій рейтингування спрямований на виявлення трендів, що потребують корегуючої реакції (проаналізувати причини виникнення таких трендів та за потреби внести певні зміни чи до проєктів, чи до управлінської політики). Однак, навіть попередній аналіз офіційних сайтів громад вказує на більшу відкритість та прозорість органів місцевого самоврядування у Гродівської громади, що збільшує потенційні можливості досягнення успіху у розбудові.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, за результатами дослідження можна констатувати, що хоча нормативно-правова та методична база щодо відновлення постраждалих територій через повномасштабне вторгнення України не сформована, в країні створено передумови для потужного старту відбудови. Крім того, набуття країною статусу кандидата на членство в ЄС безпосередньо вплинуло на прискорен-

ня запуску процесів трансформації Державної регіональної політики. На основі систематизації ключових напрямів відновлення громад в контексті децентралізації та євроінтеграції було побудовано тираду розбудови територій відновлення на засадах ефективності «комплаєнс – оцінка – синергія». Вона відображає принципові особливості формування процесу розбудови територій відновлення в короткостроковій перспективі та закладає підґрунтя додержання критеріїв прозорості та ефективності. Її головними складниками є взаємопов'язані базові предиктори досягнення ефективності, що об'єднані у групи. Доведено, що для повного забезпечення відкритості та прозорості процесів розбудови, а також формування стабільних умов для здійснення моніторингу та громадського контролю цих процесів, необхідне якнайшвидше впровадження системи муніципальної статистики, створення якої передбачено проєктами трансформаційних змін регіональної політики.

Задля оцінювання ефективності розбудови територій відновлення запропоновано методичний інструментарій – алгоритм оцінки ефективності розбудови територій відновлення, який передбачає відбір показників та формування масиву емпіричних даних; побудову рейтингу ефективності, структурування градієнта ефективності територій відновлення (квантифікованих оцінок ефективності – «високо ефективні», «ефективні», «мало ефективні» та «неефективні»).

Апробацію методичного інструментарію оцінки ефективності розбудови територій відновлення здійснено на прикладі громад - територій відновлення у Донецькій області. Що дозволило виділити не тільки високо ефективні та неефективні громади, але й продемонструвало найбільш вразливі предиктори в контексті тиради «комплаєнс-оцінка-синергія».

Отже, за допомогою методичного інструментарію оцінки ефективності розбудови територій відновлення можна спостерігати тренди відновлення громад. А головне, що це сучасний інструмент верифікації стратегій/програм/ планів розбудови територій відновлення в умовах трансформації Державної регіональної політики, що і стане об'єктом подальших досліджень.

Література

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. Київська школа економіки. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/> (дата звернення 02.03.2024)

2. Як відбудувати Україну — соціологічне опитування громадян та представників бізнесу. *Transparency International Ukraine*. URL: <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu> (дата звернення 03.03.2024)

3. Азархіна О. Євроінтеграція та виклики війни: як розвиватимуться регіони та громади? *Економічна правда*. 25 січ. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/25/709155/#comments> (дата звернення 04.03.2024)

4. Досвід післявоєнного відновлення міст Світу: уроки для України. Проєкт USAID «Економічна підтримка України». URL: <https://ndo.lg.ua/filereader/index/8806/f659995a1d799d0876b52ce437eee160> (дата звернення 05.03.2024)

5. Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Проєкт постанови Кабінету Міністрів України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35001.html> (дата звернення 05.03.2024)

6. Реформа децентралізації Дорожня карта. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/reforma-decentralizacii-dorozhnya-karta.html> (дата звернення 06.03.2024)

7. Стартувало публічне обговорення Концепції оновлення архітектури планувальних документів. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35164.html> (дата звернення 07.03.2024)

8. Про затвердження методичних рекомендацій щодо пріоритезації проєктів ліквідації наслідків, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України. Наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України № 964 від 20.10.2023 р. URL: <https://mtu.gov.ua/documents/2355.html> (дата звернення

07.03.2024)

9. Азархіна О. 5 практичних порад, як громадам ефективно спланувати відновлення. *Економічна правда*. 07 груд. 2023р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/7/707435/> (дата звернення 08.03.2024)

10. Ukraine 2023 Report. Commission Staff Working Document. European Commission. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en (дата звернення 08.03.2024)

11. Прозора та демократична участь громадськості у процесі відбудови: результати дослідження. Центр розвитку інновацій. URL: https://lb.ua/blog/cid_center/580254_prozora_demokraticzna_uchast.html (дата звернення 08.03.2024)

12. Про результативні показники бюджетної програми. Наказ Міністерства фінансів України № 1536 від 10.12.2010. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10#Text> (дата звернення 09.03.2024)

13. Zabłodska I., Hrechana S., Sieriebriak K. Methodical Tools for Assessing the Socio-Economic Efficiency of Restoring the Recovery Rreas. *Globalisation processes in the world economy: problems, trends, prospects: Collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. P. 322-359.

Reference

1. Report on direct infrastructure damage and indirect losses to the economy from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of June 2023. Kyiv School of Economics. Retrieved from: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/> (date of application 02.03.2024)

2. How to rebuild Ukraine - a sociological survey of citizens and business representatives. Transparency International Ukraine. Retrieved from: <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu> (date of application 03.03.2024)

3. Azarkhina, O. European integration and challenges of war: how will regions and communities develop? *Ekonomichna pravda*. Jan 25, 2024. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/25/709155/#comments> (date of application 04.03.2024)

4. The Experience of Post-War Reconstruction of the World's Cities: Lessons for Ukraine. USAID Economic Resilience Activity. Retrieved from: <https://ndo.lg.ua/filereader/index/8806/f659995a1d799d0876b52ce437eee160> (date of application 05.03.2024)

5. On amendments to the State Regional Development Strategy for 2021-2027. Draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Retrieved from: <https://mtu.gov.ua/news/35001.html> (date of application 05.03.2024)

6. Decentralisation reform Roadmap. Ministry for Communities, Territories and Infrastructure Development of Ukraine. Retrieved from: <https://mtu.gov.ua/content/reforma-decentralizacii-dorozhnya-karta.html> (accessed 06.03.2024)

7. A public discussion of the Concept for updating the architecture of planning documents has started. Ministry for Communities, Territories and Infrastructure Development of Ukraine. Retrieved from: <https://mtu.gov.ua/news/35164.html> (date of application 07.03.2024)

8. On approval of methodological recommendations on the prioritization of projects for the elimination of consequences caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. Order of the Ministry of Development of Communities, Territories and Infrastructure of Ukraine No 964 dated 20.10.2023 Retrieved from: <https://mtu.gov.ua/documents/2355.html> (date of application

07.03.2024)

9. Azarkhina, O. 5 practical advice on how communities can effectively plan recovery. *Ekonomichna pravda*. 07 Dec 2023 Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/7/707435/> (date of application 08.03.2024)

10. Ukraine 2023 Report. Commission Staff Working Document. European Commission. Retrieved from: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en (date of application 08.03.2024)

11. Transparent and democratic public participation in the reconstruction process: research results. Center for Innovation Development. Retrieved from: https://lb.ua/blog/cid_center/580254_prozora_demokraticzna_uchast.html (date of application 08.03.2024)

12. On the performance indicators of the budget program. Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 1536 of 10.12.2010. Legislation of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10#Text> (date of application 09.03.2024)

13. Zabłodska, I., Hrechana, S., Sieriebriak, K. (2023). Methodical Tools for Assessing the Socio-Economic Efficiency of Restoring the Recovery Areas. *Globalisation processes in the world economy: problems, trends, prospects: Collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 322-359.

Стаття надійшла

до редакції : 20.01.2024 р.

Стаття прийнята

до друку: 29.03.2024 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Гречана С. І., Бузько І. Р., Ахромкін Є. М. Методичний інструментарій оцінювання ефективності розбудови територій, що відновлюються. *Часопис економічних реформ*. 2024. № 1 (53). С. 6–15.

